

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนาเรือนแรม(โฮมสเตย์)ชุมชนเป็นแหล่งปัญญาที่เบิกบาน กรณีศึกษาบ้านเขาแก้ว ตำบลดาวเรือง อำเภอเมืองสระบุรีนี้ ผู้ทำการวิจัยได้เชื่อมโยงระเบียบวิธีวิจัยที่มีกระบวนการที่เหมาะสมในการตอบคำถามการวิจัยที่ว่า การบริหารจัดการบ้านเขาแก้วให้เป็นเรือนแรม(โฮมสเตย์) ได้อย่างไร และบ้านเขาแก้วเป็นสถานที่เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ตามวิถีชีวิตชาวไทวนด้วยความเบิกบานได้หรือไม่ โดยคำนึงถึงแนวทางการนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

3.1 รูปแบบการวิจัย (Research Design)

3.1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (เชิงคุณลักษณะ) ประกอบด้วย

การสอบถามด้วยแบบสอบถามเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น โดยเลือกจากผู้ที่มีความเชื่อถือในชุมชน มีวุฒิตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด กำนัน นายกองตำรวจปกครองส่วนตำบล ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มแม่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่างๆ เจ้าของโฮมสเตย์บ้านต้นตาล และเจ้าของเรือนแรมบ้านเขาแก้ว สำหรับผู้เยี่ยมชมได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี มีประสบการณ์เคยพักโฮมสเตย์ และทำการสอบถามผู้เข้าพักก่อนออกจากโฮมสเตย์ไม่น้อยกว่า 2-3 วัน

การสังเกต (Observation) แบ่งเป็น

- สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ได้แก่ การพักแรมที่บ้านเขาแก้ว บนเรือนหลังที่ 5 และเรือนแพริมแม่น้ำป่าสัก การเข้าร่วมกิจกรรมที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทวนบ้านเขาแก้ว ได้แก่ การรับประทานอาหารแบบขันโตกชมการแสดงฟ้อนรำ

- สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ได้แก่ การสอนฟ้อนรำในวันเสาร์ของนักเรียนในชุมชนที่บ้านเขาแก้ว กิจกรรมตลาดน้ำบ้านโดนด กิจกรรมศูนย์วัฒนธรรมบ้านต้นตาลและตลาดต้นตาลวันอาทิตย์

การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) ได้แก่ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุลเจ้าของบ้านเขาแก้ว เจ้าของโฮมสเตย์บ้านต้นตาล กำนันตำบลต้นตาล เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่รับผิดชอบชุมชนอบต. ดาวเรืองและอบต.ต้นตาล-พระยาทศ

การเก็บชีวประวัติ (Life history collection) ด้วยการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ห้องสมุดหนังสือ วารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet)

3.1.2 งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น(Community-Based Research-CBR)... (กาญจนา แก้วเทพ, 2553.) เป็น"รูปแบบพัฒนาการล่าสุดของงานวิจัย"ในสังคมไทยในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา... โดยวิธีวิทยาของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ยังคงแกนหลักของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพราะเป็นงานวิจัยที่มีหลักวิชาการ ได้แก่ การกำหนดปัญหา การตั้งสมมุติฐาน รวบรวมข้อมูลและพิสูจน์สมมุติฐาน ข้อเสนอสรุปจากการศึกษา รับรองสมมุติฐานหรือได้สมมุติฐานใหม่ ซึ่งสมมุติฐานการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- บ้านเขาแก้วเป็นแหล่งถ่ายทอดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมไทยวนสระบุรีและเรือนไทยให้คงอยู่(อยู่รอด)

- การบริหารจัดการเรือนแรม(โฮมสเตย์)ไทยวนขึ้นอยู่กับชุมชนเข้าใจเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมด้วยการร่วมกันสืบทอดเอกลักษณ์ชุมชนด้วยความเต็มใจ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 กลุ่มประชากร ผู้ทำการวิจัยได้แบ่ง เป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

ก. เจ้าของเรือนแรม(โฮมสเตย์) ได้แก่ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล เจ้าของบ้านเขาแก้วหรือหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรี , นางลำจิบก แก้ววงศ์พรม เจ้าของโฮมสเตย์บ้านต้นตาล

ข. ชาวไทยวน พระสงฆ์และผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดเขาแก้ววรวิหาร, พระมหาสุทัศน์ วัดสมุหประดิษฐาราม, นายกลิ่นศักดิ์ รัสมิเพชร โสภณ นายกอบตำบลดาวเรืองฝ่ายบริหาร, นายสมจิตต์ ยะกุล กำนันตำบลบ้านต้นตาล, นางสาวสมลุดี ดอกพุด นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลต้นตาล-พระยาทศ, นางยุพิน สกุลไทย หัวหน้ากลุ่มทอผ้าย้อมหมู่บ้านงามล้อม หมู่ 8 ตำบลต้นตาลและหัวหน้าแม่บ้านจัดทำอาหารแบบขันโตกบ้านเขาแก้ว, หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลดาวเรือง(บ้านโตนด), สมาชิกกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าบ้านต้นตาล และกลุ่มนักเรียนในชุมชนใกล้เคียงที่มาเรียนพื่อนรำที่บ้านเขาแก้ว

ค. ผู้เยี่ยมชม นักท่องเที่ยว ได้แก่ นางสาวปารณีย์ แก้วเก็บคำและกลุ่มพนักงานกาแฟบ้านไร่, กลุ่มนักศึกษาค่ายผู้นำนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

3.2.1 กลุ่มเรือนแรม(โฮมสเตย์) 2 แห่ง ได้แก่ เรือนไทย 12 หลังที่บ้านเขาแก้วฝั่งใต้ของถนนปากบาง(สาย3225) หมู่บ้านโตนด ตำบลดาวเรือง อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี และเรือนไทยโฮมสเตย์บ้านต้นตาล 4 หลังที่ตำบลต้นตาล-พระยาทศ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

3.3 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

3.3.1 เตรียมผู้ช่วยสำรวจภาคสนามที่มีทักษะในการรังวัดผังบริเวณ รังวัดพื้นที่อาคาร การเขียนภาพ การถ่ายภาพ และการจดบันทึก ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ฝึกปฏิบัติวิชาชีพภาคฤดูร้อน ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ การออกแบบแบบสอบถามตามสมมุติฐานเพื่อนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัย

3.3.2 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากวรรณกรรม ทฤษฎี กฎหมาย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3.3 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ทำการวิจัยได้วางแผนการลงพื้นที่สำรวจรวม 3 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

การลงพื้นที่สำรวจครั้งที่ 1 เพื่อทำความเข้าใจภาพโดยรวมของย่านบ้านเขาแก้วและทำความเข้าใจกับชาวชุมชน โฮมสเตย์บ้านต้นตาล และเส้นทางแหล่งเรียนรู้ชุมชนวัฒนธรรมไทยวน การสำรวจภาคสนามที่บ้านเขาแก้ว ตำบลต้นตาล แหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญของชุมชน เช่น วัดตลาด ศูนย์วัฒนธรรมตำบลต้นตาล กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลดาวเรือง(บ้านโดนด) กลุ่มแม่บ้านทอผ้าบ้านต้นตาล กลุ่มทอผ้าหมู่บ้านงามล้อม ม.8 ตำบลต้นตาล เป็นต้น

การลงพื้นที่สำรวจครั้งที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลรายละเอียดและสัมภาษณ์เชิงลึกต่อจากการสำรวจครั้งที่ 1 ในส่วนที่เป็นที่พัก ส่วนที่เป็นหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน การเก็บรวบรวมองค์ประกอบทางเรือนไทยบ้านเขาแก้ว กลุ่มเรือที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เรือลุ่มน้ำป่าสัก และห้องแถวฝ้างที่ตลาดโบราณร้อยปีเสาให้ ตลอดจนการจัดพื้นที่ใช้สอยกลุ่มเรือนไทยบ้านเขาแก้วกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้านนาที่จัดขึ้น และสถานที่สำคัญๆทางประวัติศาสตร์

การลงพื้นที่สำรวจครั้งที่ 3 เพื่อสอบถาม และรวบรวมรายละเอียดส่วนที่ยังขาดเพื่อนำมาเขียนรายงานวิจัยให้สมบูรณ์

3.3.4 จัดทำรายงานส่งผู้ทรงคุณวุฒิตามระเบียบการวิจัยมหาวิทยาลัยศรีปทุม และปรับแก้ใจตามคำแนะนำ

3.3.5 นำเนื้อหาโครงการวิจัยนี้ไปใช้ในการเรียนการสอนในหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต รายวิชาARC500 การฝึกปฏิบัติวิชาชีพทางสถาปัตยกรรมแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 และหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้างให้นักศึกษามีส่วนร่วมในโครงการบริการวิชาการสู่สังคม

3.3.6 ส่งต้นฉบับรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้มหาวิทยาลัยศรีปทุมผู้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย

3.3.7 เผยแพร่รายงานวิจัยให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อประเมินประโยชน์ที่ได้รับ

ทั้งนี้ผู้ทำการวิจัยได้เขียนแผนที่ความคิด (Mind Map) แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆที่เชื่อมโยงกับงานวิจัยนี้ และเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน (ภาพประกอบที่ 3.1)

3.4 เครื่องมือการวิจัย

ผู้ทำการวิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัยกรณีบ้านเขาแก้ว ได้แก่

3.4.1 คำถามสำหรับสอบถามเฉพาะคนที่รู้เรื่องดีจากกลุ่มประชากร

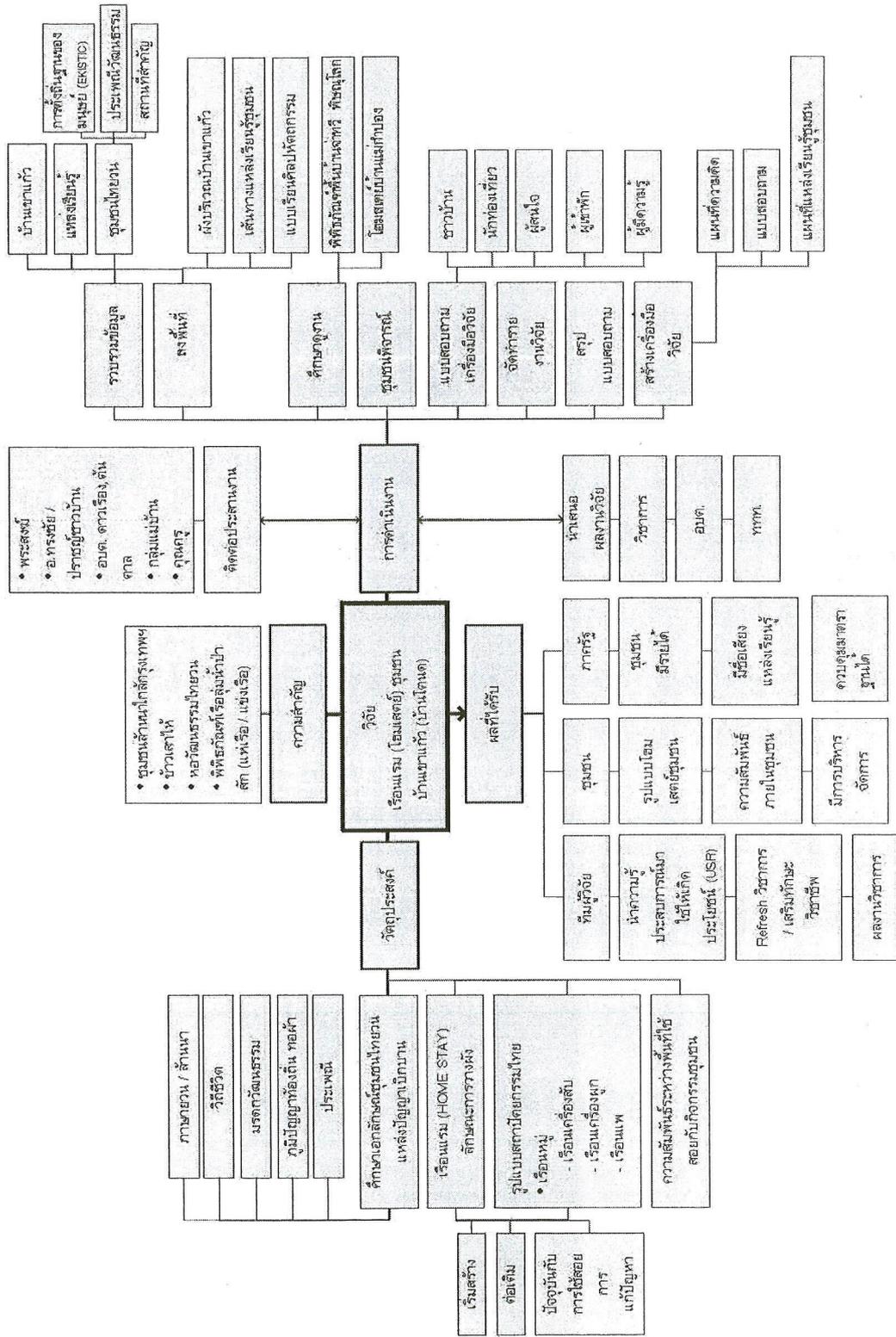
3.4.2 แผนที่แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของแหล่งเรียนรู้และวัฒนธรรมล้านนากับบ้านเขาแก้ว หลังจากการลงพื้นที่สำรวจครั้งที่ 1 (ภาพประกอบที่ 4.85)

3.5 การรวบรวมข้อมูล

จากหนังสือ ตำรา บทความ ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์(Internet) การลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต เมื่อได้ข้อมูลตามที่ต้องการแล้ว จึงนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการจัดหมวดหมู่เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบ้านเขาแก้วตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการแจกแจงข้อมูลที่ได้มาแล้วทำตารางเปรียบเทียบเป็นร้อยละ นำมาอธิบาย แปลความหมาย เป็นการวิเคราะห์เชิงอธิบายความ (explanatory analysis) ใช้การเปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 นำไปสู่การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตั้งแต่ระดับชุมชนระดับกลุ่มอาคาร และระดับอาคารตามลำดับ โดยจัดทำเป็นรูป แผนที่ ตาราง รวมทั้งบรรยายประกอบ

ภาพประกอบที่ 3.1 แผนที่ความคิด(Mind Map) การวิจัยเรือนแรม